

Η νέμεση που δεν έρχεται ποτέ

Πριν από λίγες μέρες πραγματοποιήθηκε στο Πάντειο Πανεπιστήμιο ένα συνέδριο με τίτλο «[Από την Απελευθέρωση στα Δεκεμβριανά-Μια τομή στην πολιτική ιστορία της Ελλάδας](#)». Παρακολούθησα την εισήγηση της 21^{ης} Νοεμβρίου σχετικά με τους δοσίλογους και τους συνεργάτες τους. Ένας από τους ομιλητές, ο κος Μ. Αθανασόπουλος, διδάκτωρ Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και Πελοποννήσου, αναφέρθηκε στην τιμωρία των δοσίλογων και τις δίκες τους, στην περιοχή της Μεσσηνίας την περίοδο 1945 με 1953. Κατέγραψα κάποιες πληροφορίες από την εισήγησή του. Η στρατηγική που φαίνεται να ακολούθησε το κράτος σε σχέση με τις δεκάδες κατηγορίες που απορρίφθηκαν πριν καν φτάσουν στα δικαστήρια, μου θύμισε τα δεκάδες περιστατικά ρατσιστικής βίας που δεν φτάνουν σήμερα στα δικαστήρια.

Μπορεί η συσχέτιση μεταξύ των δύο να μοιάζει μακρινή, νομίζω όμως ότι υπάρχει κάτι κοινό μεταξύ τους και αυτό ίσως να είναι η σχέση των θυτών με τους κρατικούς μηχανισμούς και η ασυλία που τους παρέχεται.

Ταγματασφαλίτες

Ας πάρουμε όμως τα πράγματα από την αρχή. Στην περίπτωση του δοσίλογων της Μεσοησίας και σύμφωνα με τον Αθανασόπουλο, οι καταγγελίες αφορούσαν «ισχυρούς τοπικούς παράγοντες» και «απλούς πολίτες». Οι κατηγορίες για τους απλούς πολίτες, που αφορούσαν ένα ευρύ φάσμα, «ξεκινούσε από την απλή εκδήλωση φιλοϊταλικών ή φιλογερμανικών αισθημάτων και έφτανε μέχρι τη συνειδητή συνεργασία με τους κατακτητές σε οικονομικό επίπεδο και καταδόσεις, έως και φόνους κρυπτόμενων ανδρών των συμμαχικών δυνάμεων και των Ελλήνων αντιστασιακών». Με λίγα λόγια, οι κατηγορούμενοι ως δοσίλογοι ευθύνονταν είτε για συνεργασία με τον κατακτητή, είτε για καταδόσεις και δολοφονίες αντιστασιακών και συμμάχων.

Σήμερα σώζονται 111 δοσιλογικά βουλεύματα εκ των οποίων μόνο 16 υποθέσεις έφτασαν σε δίκη και τελικά μόνο δύο απ' αυτές ολοκληρώθηκαν. «Απορρίφθηκαν σχεδόν όλες οι μηνυτήριες καταγγελίες» αναφέρει ο Αθανασόπουλος. Οι λόγοι ποικίλουν και έχουν να κάνουν, είτε με την ανεπάρκεια των στοιχείων, είτε με την αναίρεση των καταθέσεων των μαρτύρων για διάφορους λόγους. Ο Αθανασόπουλος περιγράφει τη στάση των δικαστικών αρχών ως εξής: «Οι δικαστικές αρχές προσπαθούσαν να αποσυνδέσουν τις σχέσεις των ταγμάτων ασφαλείας με τους Ιταλούς και τους Γερμανούς, προκειμένου να βάλουν τις υποθέσεις στο συρτάρι και να δικαστούν ως ποινικοί και όχι ως δοσίλογοι». Συνεχίζει λέγοντας, ότι προσπαθούσαν να το παρουσιάσουν ως «αντίποινα των πράξεων των ανταρτών του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ» ή ως «αποτέλεσμα της εμφύλιας διαμάχης που ήδη είχε ξεσπάσει». Εν ολίγοις, οι δικαστικές αρχές υποστήριζαν με τη στάση τους, ότι οι φόνοι από τα τάγματα ασφαλείας γίνονταν λόγω πολιτικών διαφορών, που προέκυπταν από τις προσωπικές πολιτικές διαφωνίες και δεν είχαν να κάνουν με την στοχοποίηση των αντιστασιακών ή των κομμουνιστών. Κατά συνέπεια, δεν μπορούσαν να στηθούν τα κατηγορητήρια περί δοσιλογισμού και δικάζονταν (όσοι δικάστηκαν) σε ποινικά δικαστήρια. Τέλος, οι δικαστικές αρχές, σύμφωνα με την εισήγηση του Αθανασόπουλου, μιλούσαν για «καλά και κακά τάγματα ασφαλείας», προσπαθώντας να αποδώσουν τις πράξεις των δραστών σε μεμονωμένα περιστατικά

και όχι στο σύνολο της δράσης και της λογικής των ταγμάτων ασφαλείας. Με λίγα λόγια, οι δικαστικές αρχές και αντίστοιχα κάποια Μέσα της εποχής εκείνης, προσπάθησαν να αποκρύψουν τις πραγματικές σχέσεις των ταγμάτων ασφαλείας και των πολιτών με τους κατακτητές, προκειμένου πιθανότατα, να μην εκθέσουν τους κρατικούς μηχανισμούς που συνεργάζονταν με τους κατακτητές. (τάγματα ασφαλείας και αστυνομία)

Ρατσιστικές επιθέσεις

Στην περίπτωση των περιστατικών ρατσιστικής βίας, παρατηρούμε τα εξής. Σύμφωνα με την [έκθεση του 2013](#) από το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, έχουν καταγραφεί «166 περιστατικά ρατσιστικής βίας με τουλάχιστον 320 θύματα». Η συντριπτική πλειοψηφία των θυμάτων (146) είναι μετανάστες και οι υπόλοιποι είναι άτομα που ανήκουν στη ΛΟΑΤ κοινότητα, καθώς και μια συνήγορος θυμάτων.

Από τα 166 περιστατικά ρατσιστικής βίας που έχουν καταγραφεί από το Δίκτυο, μόνο «33 έχουν καταγγεληθεί στην αστυνομία και έχει κινηθεί η ποινική διαδικασία». Σύμφωνα με την ίδια έκθεση «η συντριπτική πλειοψηφία των θυμάτων δεν θέλει να προβεί σε περαιτέρω ενέργειες κυρίως λόγω φόβου που σχετίζεται με την έλλειψη νομιμοποιητικών εγγράφων». Στη συνέχεια όμως αναφέρεται η «απροθυμία ή αποθάρρυνση και σε ορισμένες περιπτώσεις άρνηση στην πράξη των αστυνομικών αρχών να συμπράξουν για υποβολή μήνυσης. Επίσης κάποια θύματα δεν επιθυμούσαν να προβούν σε καταγγελία επειδή έχουν υπάρξει στο

παρελθόν θύματα αστυνομικής βίας ή επειδή γνωρίζουν ότι οι θύτες έχουν σχέσεις με την αστυνομία ή και τη Χρυσή Αυγή και φοβούνται ότι θα στοχοποιηθούν. Επίσης αναφέρθηκε η έλλειψη εμπιστοσύνης των θυμάτων στο σύστημα απονομής δικαιοσύνης με αποτέλεσμα πολλά από αυτά να θεωρούν μάταιο να κινήσουν κάποια διαδικασία».

Στη σελίδα της ομάδας δικηγόρων για την Πολιτική Αγωγή του Αντιφασιστικού Κινήματος (jailgoldendawn.com) και συγκεκριμένα στην ενότητα με τις [Ανεξιχνίαστες Δολοφονίες](#), παρατηρεί κανείς ότι ενώ έγιναν δολοφονίες ή επιθέσεις που υπήρχαν μάρτυρες, η αστυνομία δεν προχώρησε τις έρευνες ή έβγαλε γρήγορα πορίσματα περί «ξεκαθαρισμάτων λογαριασμών» ή «αυξημένης εγκληματικότητας στην περιοχή». Ακόμα και σε περιπτώσεις όπου υπήρχαν δημόσιες δηλώσεις των δραστών στο ίντερνετ, οι υποθέσεις μπήκαν στο συρτάρι. Οι πρώτες φορές που αναγνωρίζεται το ρατσιστικό κίνητρο είναι στις δίκες για τον εμπρησμό στο κατάστημα υπηκόου από το Καμερούν στην Κυψέλη και φυσικά σε αυτή των δολοφόνων του Σαχζάτ Λουκμάν. Σίγουρα οι αποφάσεις αυτές θεωρούνται κομβικές και ενθαρρύνουν τα θύματα να καταγγέλλουν επίσημα τις επιθέσεις, όπως και τις δικαστικές αρχές να προχωρούν στην εκδίκαση τέτοιων υποθέσεων. Παρόλα αυτά, η εμπειρία μέχρι τώρα μας δείχνει πως κάτι τέτοιο θα αλλάξει μόνο αν σταματήσει η ασυλία των δραστών, των συνεργών τους και κυρίως των επισήμων αρχών που εμπλέκονται.

Ομοιότητες

Όπως ανέφερα και παραπάνω, ίσως η συσχέτιση των δικών των δοσίλογων με αυτές των περιστατικών ρατσιστικής βίας να φαίνεται μακρινή, αλλά η αλήθεια είναι πως υπάρχουν αρκετά κοινά σημεία.

Οι καταγγελίες και στις δύο περιπτώσεις απορρίπτονταν και απορρίπτονται λόγω ανεπάρκειας των στοιχείων ή λόγω αναίρεσης των καταθέσεων από τους μάρτυρες. Η ανεπάρκεια των στοιχείων αφορά κυρίως τις έρευνες που χρειάζεται να γίνουν από τις διωκτικές αρχές, προκειμένου να στηθεί το κατηγορητήριο. Σε

πολλές περιπτώσεις, η αστυνομία φαίνεται να κωλυσιεργεί με αποτέλεσμα να εξαφανίζονται κρίσιμα στοιχεία ή να μην κάνει απολύτως τίποτα. Η αναίρεση των καταθέσεων των μαρτύρων έχει να κάνει, υποθέτω, με το φόβο του στίγματος και της στοχοποίησης. Πολλοί από τους δοσίλογους έμπαιναν μετά την απελευθέρωση στον Εθνικό στρατό και έτσι οι μάρτυρες είχαν πια να αντιμετωπίσουν ένα κομμάτι του κρατικού μηχανισμού και όχι απλά έναν άνθρωπο. Άρα οι καινούριες θέσεις που οι πρώην ταγματασφαλίτες άρχισαν να κατέχουν, λειτουργούσαν ως ανασταλτικός παράγοντας για τους μάρτυρες. Αντίστοιχα συμβαίνει και με τα θύματα της ρατσιστικής βίας. Τα θύματα δεν θέλουν να τα βάλουν με τους θύτες γιατί σε πολλές περιπτώσεις, κι αυτό ήδη αποδεικνύεται στην περίπτωση της Χ.Α., σχετίζονται με την αστυνομία ή καλύπτονται απ' αυτήν. Και στις δύο περιπτώσεις τα θύματα είχαν να αντιμετωπίσουν κάτι περισσότερο από έναν θύτη. Είχαν να αντιμετωπίσουν το επίσημο κράτος και τους μηχανισμούς του.

Επίσης υπάρχει και ένα ακόμα κοινό στις δυο αυτές περιπτώσεις και αυτό είναι η στάση των δικαστικών αρχών. Τόσο στις υποθέσεις των δοσίλογων όσο και στα περιστατικά ρατσιστικής βίας που έχουν φτάσει στη δικαιοσύνη, οι δικαστικές αρχές έδειξαν τη διάθεση τους να μπουν οι υποθέσεις στο συρτάρι. Περιγράφοντας τα περιστατικά ως «ξεκαθαρίσματα λογαριασμών» ή αποτέλεσμα «προσωπικών διαφορών» το κατηγορητήριο είτε κατέρρεε, είτε απλά η υπόθεση εκδικαζόταν σαν μια απλή υπόθεση του κοινού ποινικού δικαίου. Στην περίπτωση των δικών των δοσίλογων, οι δικαστικές αρχές προσπαθούσαν να αποσυνδέσουν τα τάγματα ασφαλείας από τον επίσημο κρατικό μηχανισμό της Κατοχής, όπως για χρόνια προσπαθούσαν (κι ακόμα προσπαθούν) να αποσυνδέσουν τη σχέση της Χ.Α. με την αστυνομία. Ακόμα και στην περίπτωση της δίκης της Χ.Α. που αναμένεται, στο βούλευμά του, ο εισαγγελέας Ι. Ντογιάκος απορρίπτει τις καταγγελίες συμμετοχής του Σπυρίδη (αστυνομικός που καταγγέλθηκε ότι εκπαίδευε μέλη της Χ.Α. στη Ρόδο) στη Χ.Α., παρόλο που ο ίδιος κατέβηκε ως υποψήφιος περιφερειακός σύμβουλος με τη Χ.Α., στις τελευταίες αυτοδιοικητικές εκλογές.

Μια τέτοια πρόταση από τον εισαγγελέα φανερώνει τη διάθεση των δικαστικών και διωκτικών αρχών να αποφύγουν να ενώσουν τα τάγματα εφόδου της Χ.Α. με την ελληνική αστυνομία και άλλα θεσμικά όργανα.

Όπως προανέφερα, οι δικαστικές αρχές και στη συνέχεια κάποιες εφημερίδες της εποχής, προσπάθησαν να περάσουν συνολικά την εικόνα μιας εμφύλιας διαμάχης. Όταν ξεκίνησαν οι δίκες των δοσίλογων ανά τη χώρα, σχεδόν όλες οι εφημερίδες κράτησαν μια στάση κατά του δοσιλογισμού και έδειξαν πίστη στη δικαιοσύνη ότι θα καταδικαστούν οι δράστες. Κατά τη διάρκεια των δικών, κάποιες εφημερίδες αρχίζουν να αλλάζουν την αφήγηση τους είτε ενισχύοντας το εμφυλιακό κλίμα (θεωρία των δύο άκρων) , είτε υποβιβάζοντας το μέγεθος του δοσιλογιστικού φαινομένου και αποκόβοντας το από το κράτος. Στην εφημερίδα «ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΥΡΗΚΑΣ» οι δοσίλογοι είναι μια «μικρά μειονότητα». Στην μεταπτυχιακή εργασία του Γιώργου Νικητόπουλου [«Η δίωξη των δοσίλογων της κατοχής στην Πάτρα: τα πρακτικά των δικών και οι εφημερίδες της πόλης»](#) ο ίδιος αναφέρει: «η κριτική του “ΝΕΟΛΟΓΟΥ” (σ.σ. εφημερίδα της εποχής που ισχυριζόταν ότι και το ΕΑΜ συνεργάστηκε με τους κατακτητές) είναι υπερβολική και έχει μάλλον άλλο στόχο από την καταγραφή της αλήθειας. Στην προκειμένη περίπτωση ο “κόκκινος φασισμός” αδυνατεί να ξεχωρίσει από τον Γερμανικό και τον Ιταλικό, με τους οποίους εμφανίζεται να δρα οργανωμένα. Μ’ αυτόν τον τρόπο υποστηρίζεται ότι τα μέσα, οι στόχοι και οι σκοποί μεταξύ τους δεν διαφέρουν σε τίποτα. Κατά συνέπεια ο Γερμανικός φασισμός είναι ταυτόσημος του κομμουνισμού , συμπέρασμα στο οποίο ουσιαστικά στοχεύει και η εφημερίδα»

Ερχόμενοι στο σήμερα μπορούμε να παρατηρήσουμε την προσπάθεια ορισμένων μέσων (εφημερίδων και καναλιών) να δημιουργήσουν μια παρόμοια θεωρία. Σύμφωνα με το defence.net η δολοφονία Φύσσα «Πρόκειται ξεκάθαρα για συμπλοκή μεταξύ δύο ατόμων και όχι για επίθεση ομάδας ή «τάγματος εφόδου», ενώ στην εφημερίδα Δημοκρατία γράφεται «Οι 600.000 ψηφοφόροι της Χρυσής Αυγής δεν μπορούν να αντιμετωπίζονται ως μιάσματα, εγκληματίες ή

νεοναζί. Ούτε μπορούν να συνεχιστούν συλλήβδην οι φυλακίσεις των ηγετικών στελεχών της χωρίς χειροπιαστές αποδείξεις που να τεκμηριώνουν εγκληματική δράση στην κατεύθυνση της ανατροπής του Πολιτεύματος. Αν αυτό δεν γίνει γρήγορα αντιληπτό, θα οδηγηθούμε σε καταστάσεις ανωμαλίας, εκτροπής και ρατσιστικού τύπου περιθωριοποίησης του 10% του εκλογικού σώματος. Με ό,τι αυτό συνεπάγεται...»

Οι συγκεκριμένες ακροδεξιές εφημερίδες επιχειρούν να πετύχουν το ίδιο πράγμα με τις αντίστοιχες εφημερίδες του '45. Η δολοφονία του Φύσσα είναι ένα μεμονωμένο περιστατικό προσωπικών διαφορών και η ευθύνη για τη δολοφονία του δεν είναι συλλογική αλλά ανήκει σε κάποιος που λειτούργησαν μεμονωμένα. Όπως αντίστοιχα και σε κάποιες περιπτώσεις των ταγματασφαλιτών της Μεσοηνίας.

Αντίστοιχα τις επιθέσεις στους μετανάστες προσπαθούν να τη χωρέσουν στην αφήγηση ότι «το κέντρο έχει καταληφθεί από απροσδιόριστες φυλές» που το έχουν μεταβάλει «σε ένα απροσπέλαστο γκέτο βίας, ανομίας, παραβατικότητας και τρόμου» (Γ. Πρετεντέρης, Τα Νέα, 2011) υπονοώντας ότι οι όποιες επιθέσεις είναι αντίποινα της απαράδεκτης κατάστασης που βιώνουμε. Και φυσικά το φτάνουν μέχρι και στο σημείο να μιλήσουν για σοβαρή και ασόβαρη Χρυσή Αυγή (Μπ.Παπαδημητρίου, Σκαϊ, 2013) όπως οι δικαστικές αρχές το '45 μιλούσαν τότε για καλά και κακά τάγματα ασφαλείας.

Η στάση των δικαστικών αρχών και εν τέλει του ίδιου του κράτους στις υποθέσεις των δοσίλογων το '45 με '53 είναι ενδεικτική για να θεωρήσουμε ότι μιλάμε για μια προσπάθεια απόκρυψης της σχέσης των ταγμάτων ασφαλείας με τους κατακτητές. Κάτι αντίστοιχο μπορούμε να πούμε για τη στάση των δικαστικών αρχών και του κράτους σήμερα, σε σχέση με τα περιστατικά ρατσιστικής βίας που φτάνουν στα δικαστήρια. Και σε αυτήν την περίπτωση μπορούμε να πούμε πως επιχειρείται η απόκρυψη της σχέσης των θυτών (που στη πλειοψηφία είναι μέλη ακροδεξιών ομάδων όπως η Χ.Α.) με τους κρατικούς μηχανισμούς (ΕΛ.ΑΣ, Μπαλτάκος κλπ). Όλοι μαζί συγκαλύπτουν τους δράστες

και τα πραγματικά τους κίνητρα γράφοντας μια διαφορετική ιστορία. Μια ιστορία που δε μιλάει για φασισμό, ρατσισμό ή κρατική ανοχή. Μια ιστορία που μιλάει για δύο άκρα, για θύματα που έχουν προσωπικές διαφορές με τους θύτες και που τα τάγματα ασφαλείας και αντίστοιχα τα τάγματα εφόδου διαχωρίζονται σε καλά και κακά.

Η ιστορία επαναλαμβάνεται με διαφορετικό προσωπείο αλλά κοινές τακτικές. Μέχρι και σήμερα το κράτος χρησιμοποιεί το παρακράτος για να μπορεί να συνεχίσει να υπάρχει, χωρίς εκκαθαρίσεις ή δικαιοσύνη. Το κράτος βολεύεται από τις δράσεις των εκάστοτε ταγμάτων για να τους κάνει τη βρώμικη δουλειά, όσο εκείνοι τάζουν «εθνική νέμεσι»* και ότι «θα κάνουν τα πάντα» *.

*1 «Η Εθνική Νέμεσις θα είναι αδυσώπητος» εναντίον των προδοτών της πατρίδας, Γ.Παπανδρέου, 18/10/1944, Ο Λόγος της Απελευθερώσεως.

*2 «Η υπόθεση της Χρυσής Αυγής έχει πάρει τον δρόμο της δικαιοσύνης. Θα κάνουμε τα πάντα», Αντώνης Σαμαράς, 30/09/2013